

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

ISBN 978-617-8430-05-4

© НУ «Одеська юридична академія, 2024
© Автори статей, 2024

СЕКЦІЯ 21. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАН ОСОБИСТОСТІ ТА СОЦІУМУ В КРИЗОВИХ СИТУАЦІЯХ

<i>Цільмак Олена Миколаївна, Бакурідзе Ніна Григорівна</i> ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВІ УМІННЯ, ЯКІ ДЕТЕРМІНУЮТЬ ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ПСИХОЛОГА-КОНСУЛЬТАНТА	819
<i>Гурін Руслан Сергійович</i> ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКЛАДАННЯ КУРСУ «ПСИХОЛОГІЯ РОЗВИТКУ ТА ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ» МАГІСТРАНТАМ-ПСИХОЛОГАМ	821
<i>Джежик Ольга Володимирівна, Цільмак Олена Миколаївна</i> ОСНОВНІ НАПРЯМИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ	823
<i>Корнута Людмила Михайлівна</i> ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОМАНД НА ПУБЛІЧНІЙ СЛУЖБІ	826
<i>Рєпнова Тетяна Петрівна, Кнутова Маргарита Володимирівна</i> ЕМПАТІЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ КОМПОНЕНТ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ТА ЇЇ ЕМОЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ	827
<i>Самара Ольга Євгенівна</i> ПСИХОЛОГІЧНА ГІГІЄНА: ВПЛИВ ЗМІ І ТЕЛЕГРАМ-КАНАЛІВ НА ПСИХІКУ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ	829
<i>Тат'янчиків Андрій Олександрович, Лісовенко Анна Федорівна</i> ТРАНСФОРМАЦІЯ САМОСВІДОМОСТІ ОСОБИСТОСТІ В ЕПОХУ КІБЕРСОЦІАЛІЗАЦІЇ	831
<i>Ташматов Вячеслав Абдуллайович, Папінян Вікторія Валентинівна</i> ПРОЯВ ГОРЮВАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ ЯК ЕМОЦІЙНИЙ ПРОЦЕС ВТРАТИ	833
<i>Трет'якова Тетяна Миколаївна</i> ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ХОЛІСТИЧНОГО ПІДХОДУ ДО ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ	835

СЕКЦІЯ 22. ЕКОНОМІКА ТА ПІДПРИЄМНИЦТВО В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВИБОРУ, ВІЙНИ ТА ПІСЛЯВОЄННА ВІДБУДОВА УКРАЇНИ

<i>Кібік Ольга Миколаївна</i> ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЕКОНОМІЧНИХ АГЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА	837
<i>Слободянюк Ольга Василівна</i> ВПЛИВ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ НА МАЛИЙ ТА СЕРЕДНІЙ БІЗНЕС В УКРАЇНІ: ВІЙНА ТА ВІДБУДОВА	838
<i>Корнілова Олеся Володимирівна</i> ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПРИВАТНОГО СЕКТОРУ СТОМАТОЛОГІЧНИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД	841
<i>Котлубай Вячеслав Олексійович</i> УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ	842
<i>Примаченко Іван Федорович</i> ЗМІНА ПРІОРИТЕТІВ ТА ІНСТРУМЕНТІВ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ	845
<i>Редіна Євгенія Валентинівна</i> НАСЛІДКИ ВПЛИВУ ВІЙНИ НА БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩЕ УКРАЇНИ	847
<i>Ободовський Юрій Васильович</i> ЩОДО ПОНЯТЬ УМОВНОСТІ ТА БЕЗУМОВНОСТІ В ЕКОНОМІЧНОМУ ЖИТТІ СУСПІЛЬСТВА	849
<i>Калмикова Наталя Юріївна</i> <i>Кузнецова Людмила Валентинівна</i> НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В УКРАЇНІ	851

СЕКЦІЯ 23. ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ТА ЦИФРОВІЗАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА В ЕПОХУ СТІМКОГО РОЗВИТКУ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

<i>Логінова Наталія Іванівна, Толокнов Анатолій Арнольдович</i> ВІЗУАЛІЗАЦІЯ ДАНИХ У PYTHON	854
<i>Гура Володимир Ігорович</i> ВИКОРИСТАННЯ БЕЗДРОТОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У «РОЗШИРЕНІЙ РЕАЛЬНОСТІ»	856
<i>Задерейко Олександр Владиславович</i> <i>Грезіна Олена Миколаївна</i> ІНТЕРДИСЦИПЛІНАРНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ СКЛАДНИХ СИСТЕМ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ	859

СЕКЦІЯ 21

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАН ОСОБИСТОСТІ ТА СОЦІУМУ В КРИЗОВИХ СИТУАЦІЯХ

*Керівник секції: завідувач кафедри психології,
доктор юридичних наук, професор О. М. Цільмак*
*Секретар секції: доцент кафедри психології,
кандидат психологічних наук, доцент А. О. Тат'янчиков*

Цільмак Олена Миколаївна
*Національний університет «Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри психології, доктор юридичних наук, професор*

Бакурідзе Ніна Григорівна
*Національний університет «Одеська юридична академія»,
викладач кафедри психології, психолог, нейропсихолог*

ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВІ УМІННЯ, ЯКІ ДЕТЕРМІНУЮТЬ ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ПСИХОЛОГА-КОНСУЛЬТАНТА

Досить важливою психологічною характеристикою психолога-консультанта є емоційний інтелект. На думку Джона Майєра і Пітера Саловей емоційний інтелект – це здатність розпізнавати, розуміти та керувати власними емоціями, щоб позитивно впливати на емоції інших людей.

Отже, емоційний інтелект психолога-консультанта, з одного боку, – це здатність розпізнавати, визначати, розуміти, усвідомлювати й управляти власними думками, емоціями, мотивацією та поведінкою, а з іншого – це здатність розуміти, відчувати, співпереживати, управляти емоційними станами інших людей, помічаючи їхні мотиви, актуальні потреби та тощо.

Як відомо емоційний інтелект визначається такими складовими як самоусвідомлення, самосвідомість, асертивність, саморегуляція та іншими. Це як здатність розпізнавати свої власні емоції, їх джерела та вплив на власну поведінку та рішення, здатність контролювати свої емоції, управляти стресом, відстрочувати миттєве задоволення та реагувати на виклики з розумінням та відповідальністю, так і здатність сприймати та розуміти емоції інших людей, відчувати симпатію та виражати співчуття, здатність встановлювати та підтримувати здорові відносини з іншими людьми, ефективно взаємодіяти у різних соціальних ситуаціях, в тому числі в ситуації психологічного консультування. Ці складові взаємодіють між собою та доповнюють один одного, створюючи загальний образ психолога-консультанта. У той же час емоційний інтелект обумовлює, визначає, детермінує певна сукупність професійно важливих умінь, які обумовлюють інтрапсихологічну та соціально-психологічну компетентність консультанта. Так, зокрема, серед професійно важливих вмінь, які обумовлюють *інтрапсихологічну компетентність консультанта*, слід віднести:

- а) вміння ідентифікувати, усвідомлювати, розуміти та визначати власні емоції й почуття;
- б) вміння регулювати, коригувати, в нормувувати, безпечно й екологічно проживати власні емоційні реакції, емоційні стани й емоційне ставлення;
- в) вміння володіти собою в певних ситуаціях, заспокоїти себе, справитися з тривогою, страхом, агресією чи гнівом;

- d) вміння не заражатися емоціями клієнта, емоційно абстрагуватися;
- e) вміння емоційно налаштовуватися на процес психологічного консультування;
- f) вміння підтримувати здорові особистісні межі;
- g) вміння своєчасно сказати «Ні», щоб зберегти здоровий баланс у своєму житті та професійних взаєминах;
- h) вміння впорядковувати хід надання психологічної допомоги у найскладніших ситуаціях, ґрунтуючись на впевненості у собі та своїх знаннях, на інтуїції;
- i) вміння здійснювати активний пошук новаторських підходів та інноваційних психотехнологій роботи з емоціями та почуттями клієнта;
- j) вміння при потребі визначити рамки власного впливу;
- k) вміння систематично самовдосконалюватися, підвищувати рівень власної компетентності та ін.

До професійно важливих вмінь, які обумовлюють **соціально-психологічну компетентність консультанта**, слід виділити такі як:

- вміння приєднуватися (joining) до клієнта (клієнтів) – для створення робочого альянсу та від'єднуватися – для переключення на власне життя «тут і зараз»;
- вміння ідентифікувати, розпізнавати і визначати емоції та почуття клієнта (клієнтів);
- вміння чуйно сприймати внутрішній світ клієнта (клієнтів) з усіма його змістовими й емоційними нюансами;
- вміння адекватно співчувати та співпереживати клієнту (клієнтам), компетентно доводити до нього (них) власну емпатійну позицію;
- вміння усвідомлювати реакції клієнта (клієнтів) та розуміти, чому він (вони) реагує (реагують) саме так;
- вміння поставити себе на місце клієнта;
- вміння без осуду приймати почуття й емоції клієнта (клієнтів);
- вміння виявляти та долати негативні почуття, які впливають на клієнта (клієнтів);
- вміння інтегративно, компетентно та креативно використовувати психотехнології для полегшення емоційного стану клієнта (клієнтів);
- вміння будувати з клієнтами якісні та безпечні професійні взаємини;
- вміння взаємодіяти без оцінок і ярликів, засудження й ідеалізації;
- вміння розпізнавати порушення чи розлади емоцій або почуттів у клієнта (клієнтів);
- вміння йти на виправданий ризик під час роботи з певними негативними емоціями чи почуттями клієнта (клієнтів);
- вміння контролювати контрперенесення;
- вміння вчасно зупинитися у роботі з клієнтом, грамотно завершити цю роботу та скерувати його до іншого фахівця тощо.

Професійні уміння, що детермінують емоційний інтелект психолога-консультанта, грають ключову роль у роботі з клієнтами та впливають на результативність консультацій. Ці уміння дозволяє побудувати довірчі відносини, сприяти розв'язанню проблем, розробляти ефективні стратегії допомоги та підтримки, важливі для збереження довіри клієнтів та забезпечення їхньої особистої безпеки.

Таким чином, емоційний інтелект психолога-консультанта базується на його надбаних та розвинутих професійно важливих вміннях, які обумовлюють певний різновид компетентності фахівця. Тому, здійснюючи підготовку здобувачів вищої психологічної допомоги, науково-педагогічним працівникам слід урахувувати визначені нами групи професійно важливих умінь для їх розвитку та формування у під час освітнього процесу.

Список використаних джерел

1. Психологія емоцій та почуттів : підручник / за заг. ред. О. М. Цільмак. Одеса : Гельветика, 2024. 420 с. (Серія «Психотехнології»).

2. Chung M., Harris C. R. Jealousy as a Specific Emotion : The Dynamic Functional Model. *Emotion Review*. 2018. Vol. 10, N 4. P. 272–287. DOI: 10.1177/1754073918795257
3. Goleman D. Emotional Intelligence. New York ; Toronto ; London ; Sydney ; Auckland : Bantam Books, 1995. 386 p.
4. Mayer J. D., Salovey P., Caruso D. R. Emotional Intelligence: New Ability or Eclectic Traits? *American Psychologist*. 2008. Vol. 63, Iss. 6. P. 503–517. DOI: 10.1037/0003-066x.63.6.503
5. Brackett M. A., Rivers S. E. Emotional Intelligence: Implications for Personal, Social, Academic, and Workplace Success. *Social and Personality Psychology Compass*. 2014. Vol. 8, Iss. 7. P. 328–342. DOI: 10.1111/spc3.12123

Ключові слова: психолог-консультант, емоційний інтелект, професійно важливі уміння, соціально-психологічна компетентність, інтерпсихологічна компетентність, професіоналізм, клієнт.

Keywords: psychologist-consultant, emotional intelligence, professionally important skills, social-psychological competence, interpsychological competence, professionalism, client.

Гурін Руслан Сергійович

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри психології, кандидат педагогічних наук, доцент

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКЛАДАННЯ КУРСУ «ПСИХОЛОГІЯ РОЗВИТКУ ТА ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ» МАГІСТРАНТАМ-ПСИХОЛОГАМ

Актуальність дослідження пов'язана з підготовкою конкурентоспроможних магістрів-психологів, що уможливило вирішення Концепції розвитку освіти в Україні (2015–2025 рр.) та зауважує на освітніх реформах, які висувають певні вимоги до особистості сучасного психолога, модернізації та якісної його професійної підготовки. З іншого боку, запровадження дистанційної освіти, яка викликана COVID-19 та військового стану, потреба в різнобічному осмисленні, усвідомленні та розумінні ефективної підготовки магістрів-психологів не викликає сумніву.

Слід наголосити, що аналіз наукового фонду дав можливість встановити, що найбільш поширеним критерієм будь-яких нововведень виступає ефективність. Ефективність навчально-виховного процесу характеризується як міра відповідності результатів процесу навчання стосовно меті, враховуючи терміни навчання, вікові особливості здобувачів освіти та соціальних умов.

Теоретичний аналіз досліджень вчених в галузі дидактики та управління на перетині століть вказує, що сьогодні існує багато сполучень із «ефективністю» таких, як: ефективність педагогічної системи, педагогічна ефективність, ефективність професійної підготовки, ефективність навчання, ефективність практичних занять, ефективність методів навчання тощо.

Під час стислого огляду психолого-педагогічної літератури на перетині століть встановлено, що вчені характеризують ефективність, як: ознака не самого результату, а витрата часу у баченні підсумкового результату (П. Друкер, 2008); характеристика особливої якості навчання (В. Євдокимов, 1990); зіставлення бажаних результатів і наявних результатів, які відповідають цілям навчання (І. Рябов, 1993); ступінь досягнення мети, бажаного результату, стандарту і залежність від рівня оптимізації процесу навчання, застосування методів і засобів найбільш доцільних для досягнення кращих результатів (Г. Цехмістрова, 2002). Отже, вчені часто отождествлюють феномен «ефективність» з характеристиками процесу, які забезпечують відповідний результат, по-перше, вчені використовують поняття «результативність» і «коефіцієнт корисної діяльності» (С. Брю, К. Макконел), по-друге, її показниками найчастіше розглядаються готовність (В. Євдокимов, С. Кубіцький та ін.) і компетентність (М. Нещадим, О. Романовський та ін.).